

Nord Stream II och energifrågan inom EU. En studie i oblyga påtryckningar

Föredraget 10 jan 2022

Hur kan någon komma på idén att tala om liten gasledning? Det måste väl finnas viktigare frågor att belysa? Ja, kanske det – men vi får väl se, när jag avslutat mitt anförande.

Den första gasledningen mellan Ryssland och Tyskland – Nord Stream I - påbörjades 2010 i regi av ett konsortium bestående av ryska Gazprom (51 % ägarandel) och tyska (31 %), holländska och franska energibolag. Ledningen invigdes 2011 i Lubmin, Tyskland, i närvaro av förbundskansler [Angela Merkel](#), president [Dmitrij Medvedev](#), EU-kommissionär [Günther Oettinger](#), premiärminister [François Fillon](#) och premiärminister [Mark Rutte](#). Närvaron av höga politiska företrädare speglade det stora intresse för handel och samarbete som då fanns.

Ledningen består av två parallella stålrör med en kapacitet av 27,5 miljarder m³/år & rör. Det motsvarar ungefär tillsammans 590 TWh energi (Wikipedia). Som jämförelse var Sveriges årliga energitillförsel några år senare ca 560 TWh. Bidraget från Nord Stream I till EU:s hela energiförsörjning var således måttligt.

Det var också orsaken till att samma konsortium satsade på en ledning till, Nord Stream II. Arbetet påbörjades 2016, men då hade Det Nya Kalla kriget inletts och från vissa aktörer inom EU riktades kritik mot projektet. Borta var nu talet från 2011 om samarbete och främjande av handel mellan Ryssland och EU. Så skrev ett antal tidigare Öststater 2016 ett öppet brev till EU-Kommissionen och avrådde från projektet. Senare samma år kritiserade EU-kommissionären för energifrågor [Miguel Arias Cañete](#) i en debatt i Europaparlamentet Nord Stream II och kallades det ”riskabelt”.

Men det var knappast EU som initierade kritiken. Snarare kom den från andra sidan Atlanten. Bakgrunden till kritiken mot Nord Stream , och i synnerhet NS II står att finna i gasintressen i USA. Jag kommer nu att tala mycket om LNG – Liquefied Natural Gas – viken bildas genom att naturgas (vars huvudsakliga beståndsdel är det enklaste kolvätet metan – CH₄) kyls ned till minus 163 °C vid atmosfärstryck. Naturgasen komprimeras därmed till ungefär en sexhundredel av den ursprungliga volymen. Vid avstånd på mer än 100 -200 mil är det idag billigare med transporter i form av LNG än som naturgas i ledningar på havsbotten. Det råder lite skilda bud om denna gräns.

LNG började lyftas fram i början på 2000-talet; ett seminarium av svenska energintressanter – NOG - 2003 återfinns på Energimyndighetens hemsida, och är läsvärt. 2009 ökade produktionen av olja och gas i USA till följd av ”frackingtekniken”. Satsningen på LNG började i stor skala i USA, 2005- 2010. ”Frackingrevolutionen” öppnade möjligheten att exploatera fossila skiffertillgångar. Det skapade efterhand en ny energisituation för USA, som tidigare var helt beroende av råoljeimporten. Nu kunde man bli exportör. Naturgasproduktionen är också den största i världen, USA producerade 2021 runt en tredjedel mer än tvåan Ryssland. Gasen används till, förutom att generera elektricitet ,också i industrin, och i Europa till husuppvärmning. Freemontprojektet - Freeport LNG Terminal, Quintana Island, Texas - skriver: ”Detta skapade en möjlighet för USA att skaffa sig en framträdande position på den internationella energimarknaden. Efter att ha säkrat internationella kunder och finansiering startade byggverksamheten 2014. De första tre linjerna för produktion av LNG stod klara 2020 och ger cirka 15 miljoner ton per år. Och en fjärde linje är under utveckling”. Totalt ger enbart det projektet cirka 20 miljoner ton LNG, vilket ger en energimängd av 290 TWh. Som en mycket grov jämförelse är det ungefär halva Sveriges totala energitillförsel

I ett pressmeddelande från DOE – USA:s Energidepartementet – av den 28/5 2019 sägs att en ökad exportkapacitet av naturgas är ”kritisk för att sprida frihetsgas över hela världen”. USA-bolagen hade satsat på flytande naturgas LNG, vilket är helt ekonomiskt nödvändigt för att kunna havstransportera naturgas. Anläggning och hamn för LNG hade byggts ut i Freeport, Texas.

Pressmeddelandet stoltserar med att gasexporten väntas dubblas mot slutet av 2020. Men för att realisera dessa vittfamnande planer på ökad USA-export, måste just exporten från nr 2 i världen, dvs Ryssland, minskas, hindras eller stoppas.

Men även krafter inom EU – påhejade av USA **eller** mera fristående – har satsat på krigshets, i stället för handel och samarbete med Ryssland. Jag har redan nämnt hur ett nytt Kallt krig blåstes under genom påtötningar 2016 på EU-kommissionen från tidigare Öststater och att även hur Energikommissionären betecknade Nord Stream II som ”riskabelt”

Genast började ett politiskt rävspel. T o m svenska regeringen valde att agera, och genom bidrag på 50 milj kr fick de Region Gotland, dvs kommunen, att säga nej till att Konsortiet skulle få lägga upp rör i Slite hamn. Orsaken som angavs hette ”hänvisning till säkerhetspolitiska skäl”. Det var knappast förvånande att försvarsminister Peter Hultqvist var drivande i frågan. Det framgick dock aldrig om regeringen förställde sig att det låg ryska spioner i rören. Karlshamn valde dock att strunta i regeringens propåer och Konsortiet kunde lägga upp rören i hamnen där.

Oavsett om USA:s president hetat Trump eller Biden har man motarbetat Nordstream II, med sanktioner, försök till övertalningar och påtryckningar på framför allt tyska politiker. Men USA har behövt en slägga att slå på Ryssland med – och en sådan har de funnit i Ukraina.

Med endast 160 km kvar att rörlägga, införde USA sanktioner i december 2019 mot företaget som arbetade med NS II. Projektet stanna upp, och stod stilla då en av entreprenörerna – ett holländsk företag - valde att hoppa av pga sanktionerna.

Så till slut, startkt försenat meddelade TT-AFP i juni 2021 att den första ledningen var framme i Greifswald och att den andra, parallella ledningen skulle vara klar om cirka 2 månader.

I mitten av juli 2021 träffades Tysklands Angela Merkel och USA:s presiden Biden i Washington för att diskutera NS II. Biden var mycket angelägen och hade tidigare försökt bjuda in sig själv till EU. Enligt AFP Reuters kom man – trots vissa motsättningar - överens om hur Nordstream 2 ska hanteras. USA använder Ukraina som en slägga mot Ryssland, och säger sig föra dess talan, som ”allierad”. Enligt nyhetstelegrammet har Merkel förbundit sig att Tyskland skall försöka pressa Ryssland till en tioårig förlängning av transiteringsavtalet av gas via Ukraina. Avtaket går annars ut 2024. Ledningen bedöms som gammal och inte längre helt säker. Ändå driver USA detta för att ge Ukraina – och sig själv - en hållhake på Ryssland och inkomster av transiteringen

I början av november 2021 införde USA sanktioner, i form av blockad, mot två ryska fartyg och ett företag – Transadria Ltd - vilka arbetat med NS II. Utrikesminister Anthony Blinken var själv angelägen att offentliggöra beslutet

I mitten av november beslöt Tysklands energinätsmyndighet, Bundesnetzagentur, enligt nyhetsbyrån Reuters att tillfälligt stoppa certifieringen av Nord Stream II-ledningen. Motivet sades vara att Konsortiet som är registrerat i Schweiz måste ombilda sitt tyska dotterbolag. Det ter sig märkligt då två stora tyska energibolag, t ex EON, vilka äger 31 %, ingår i Konsortiet, och de – om några - torde väl känna till tysk lagstiftning. När detta meddelades steg omedelbart de europeiska naturgaspriserna till ännu högre nivåer. Det spekulerades att förhandlingarna om en tysk koalitionsregering skulle ligga bakom stoppet, då De Gröna och FDP är emot NS II. Och bakom står USA, med en svans av Balticum, Polen och Ukraina.

Det finns fler orsaker till de höga gaspriserna – upp till 10x snittpriset - i EU. Ett sådant stavas EU:s Tredje Energipaket och Gemensam Energipolitik, som har status av en lag. Den handlar om konkurrensutsättning och marknadsmekanismer som lett till att EU-länderna nu får handla på den

dyra spottmarknaden. Och till följd av EU:s Gemensamma Energipolitik dras även Sverige in i att tvingas betala höga elräkningar; Nordpool anger att det nordiska systempriset var – som mest – drygt 13x högre i november 2021 jämfört med 2020. Detta trots att Sverige knappt använder naturgas. MEN det gör flera länder i EU, just för att generera el. Ryssland har förklarat att öppnar man kranarna i NS II lättar trycket inom EU på gasfronten

Det tycks råda en totalt bisarr situation i Tyskland. Konsortiet som driver NS II har ett starkt stöd inom tysk tung industri och inom Kristdemokraterna CDU har Merkel stött projektet. Tyskland har beslutat avveckla sin kärnkraft inom ett par år och avveckla kolkraften inom 10 år. Därför behöver man naturgas. Inte nog med detta. Produktionen av naturgas inom EU har minskat, till följd av lägre produktion i vattnen utanför Nederländerna och Skottland. Nu verkar krigshets och Det Nya Kalla Kriget ha tagit överhand inom EU. Kanske försöker dessa krafter förhala godkännandeprocessen till sommaren, med lägra gaspriser, pga minskat behov av uppvärmning. Under tiden piskar man upp stämningen och skyller energikrisen på Ryssland.

Det är ytterst oroväckan att strävanden till avspänning genom handel med ömsesidiga fördelar och beroenden inte utnyttjas, utan förkastas. Omsesidiga beroenden genom handel är en viktig komponent i avspänning mellan länder. Vem skulle vilja protestera mot en win-win situation? Dessvärre gör USA och delar av EU det!